

Sobre el triomf compartit i els fruits saludables de la humanitat

Sens dubte, hi ha esdeveniments als quals és millor no assistir acompanyat. Se me n'acudeixen varis, de diferent magnitud i interès, però n'hi ha alguns en què la presència d'una altra persona pot resultar un element enutjosament innecessari. Em refereixo aquí, en concret, als premis que s'atorguen per empat, en igualtat de condicions o, dit de manera delicada i declinada, *ex aequo*. No hi ha res que distingeixi menys algú, que una distinció compartida. I això és el que l'Acadèmia Sueca ha fet aquest 2019 amb el premi Nobel de literatura. Tenia, és clar, una bona excusa a l'hora de fer un nomenament doble: el *rattrapage* per haver deixat desert el guardó l'any passat, després d'unes denúncies per assetjament sexual i les seves conseqüents dimissions. Tot això, en plena efervescència del *#MeToo*, que no és *trending topic* menor. Així que aquest any de recuperació i rescabament el premi es va plantejar pràcticament com un *ex aequo*. Per suposat, ningú ho va (voler) formular en aquests termes i la (in)distinció es va atorgar, més aviat, *aequo animo* (amb l'ànim serè) a **Peter Handke** i **Olga Tokarczuk**. Feta l'equació, el maridatge, potser enutjosament innecessari, de cop es va convertir en inofensivament atractiu.

Ningú sabrà què anava abans, si Tokarczuk o Handke. Ni tan sols si, com s'ha especulat, la presència de la polonesa és, d'alguna manera, una resposta al desafortunat episodi de l'any anterior. Però la combinació dels dos escriptors fa que el premi assoleixi una altra dimensió. El guardó acull, en essència, una cohabitació oximòrica tan perspicaç com sarcàstica. Mirat de biaix, els llorejats representen el contrari l'un de l'altre, com si establissin entre si una dialèctica d'oposició, més pròpia de la lluita de contraris nietzschiana que de la conciliació meritocràtica de dos talents en un sol premi, parcialment "procrastinat". La interpretació és simplista, però no deixa de ser eloqüent: un austríac i una polonesa, un autor madur i una narradora jove, un de Kafka i l'altra de Thomas Mann –clara dicotomia a la que apuntava György Lucács en un dels seus assajos, per cert-, i, finalment, un home i una dona.

Per què l'Acadèmia Sueca es decanta ara per aquesta dualitat de conceptes fora part de l'encant de l'enigma. Als premis Nobel els envolten més misteris que persones guardonades, però la lectura a la que s'arriba de manera senzilla després de l'atribució d'aquest doble reconeixement en concret és, sens dubte, que l'Acadèmia recupera –si és que mai s'ha perdut- el concepte de *Mitteleuropa* amb totes les seves contradiccions internes.

D'aquella expressió del moviment nacionalista germànic del segle XIX sobre l'expansió cap a l'est (*Drang nach Osten*), el Nobel passa ara, clarament, a una mena de *Sprang nach Mittel* (la –pobra- invenció és nostra): un salt cap al mig, un cant a aquest espai-concepte que aglutina la identitat múltiple i amorfa de l'epicentre a fronterer d'Europa, ara que Europa és més i menys Europa alhora. En aquesta mena de pàtria que no existeix -com la definiria Claudio Magris a través d'un dels seus personatges d'*Itaca e oltre* (1982)-, Peter Handke i Olga Tokarczuk estableixen fecundes correspondències, potser inopinadament. Tots dos aborden, amb mirada polièdrica i a la cruïlla de la interculturalitat, la ferida que supura del conflicte bèl·lic europeu com a *Los avispones* (1966) i *Un lugar llamado antaño* (1996), entre altres; tots dos exploren la complexitat humana i la dimensió metafísica dels esdeveniments a través de la criminalitat com *El miedo del portero al penalty* (1970) i *Sobre los huesos de los muertos* (2009), entre altres; i tots dos entenen la seva activitat literària més enllà del llibre ***La mujer zurda (1976)*** i l'adaptació d'***Ariadna en Naxos*** en la qual Tokarczuk va participar des del punt de vista escènic -, entre altres. I les concomitàncies podrien continuar...

En aquest entramat de confluències vingudes del cor de l'antiga Europa, la distinció *ex aequo* es converteix en una veu indistinta i universalitzadora de les cultures. I és aquí on pren especial sentit aquell fragment de Madame de Staël a *De l'Allemagne* (1813): «*L'étude d'une littérature étrangère, d'un peuple étranger, porte toujours en elle quelque fruit salubre. C'est une plante d'une autre nature dont il est bon d'observer les couleurs, de respirer le parfum, d'exprimer le suc*». Traduït com «*L'estudi d'una literatura estrangera, d'un poble estranger, porta sempre en ella algun fruit saludable. És una planta d'una altra naturalesa de la qual és bo observar-ne els colors, respirar-ne el parfum, exprimir-ne el suc*». Potser per aquesta raó Tokarczuk i Handke simbolitzen tan bé, de manera conjunta, les tonalitats, els aromes i les substàncies dels fruits saludables que construeixen la humanitat.

Fragment d'*El cielo sobre Berlín* (1987), de Wim Wenders, amb guió de Peter Handke. En ell, el vell Homer, relator del món, conclou després de contemplar les atrocitats de la guerra: «Si la humanitat mai perd el seu narrador, aleshores també perdrà la seva infantesa».

Manel Jiménez

Professor de realització i llenguatge audiovisual, facultat de Comunicació, UPF.